

“Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida rang va ritm qoidalarini o‘qitishning pedagogik va ilmiy asoslari”

Qudratova Gulizuhro Otabek qizi

Navoiy Davlat Universiteti

70110501 – Tasviriy san’at magistratura ta’lim yo‘nalishi

1-bosqich magistranti

Annotatsiya: Ushbu maqolada tasviriy san’at mashg‘ulotlarida rang va ritm qoidalarini o‘qitishning pedagogik va ilmiy asoslari tahlil qilinadi. Rang uyg‘unligi va ritm elementlarini amaliy mashg‘ulotlarda qo‘llash orqali o‘quvchilarning tasviriy savodxonligi va ijodiy fikrlash qobiliyatini rivojlantirish usullari ko‘rib chiqiladi. Maqolada zamonaviy pedagogik texnologiyalar, interaktiv mashg‘ulotlar va vizual misollar orqali rang va ritm qoidalarini o‘rganish samaradorligi muhokama qilinadi.

Kalit so‘zlar: Tasviriy san’at, rang qoidalar, ritm, mashg‘ulotlar, o‘qitish metodikasi, pedagogik asoslar, ijodiy rivojlanish.

Tasviriy san’at o‘quv jarayonida o‘quvchilarning estetik tafakkuri va ijodiy qobiliyatini shakllantirishga xizmat qiladi. Rang va ritm san’atning ajralmas elementlari bo‘lib, ular vizual ifodaning uyg‘unligi va kompozitsion mukammalligini ta’minlaydi. Rang uyg‘unligi o‘quvchilarga ranglarning hissiy ta’sirini tushunishga yordam beradi, ritm esa tasviriy elementlar o‘rtasidagi o‘zaro munosabatni aniqlash va sahnani mantiqiy ravishda joylashtirish imkonini beradi. Shu sababli, rang va ritm qoidalarini o‘qitish ilmiy asoslangan metodika talab qiladi.

Tasviriy san’at mashg‘ulotlarida rang qoidalarini o‘qitish birinchi navbatda nazariy bilimlarni berish bilan boshlanadi. O‘quvchilarga asosiy ranglar, rang kombinatsiyalari, kontrast va uyg‘unlik tushunchalari tushuntiriladi. Shu bilan birga, rang psixologiyasi, ranglarning hissiy ta’siri va turli san’at janrlarida qo‘llanilishi amaliy misollar orqali ko‘rsatiladi. Nazariy bilimlar amaliy mashg‘ulotlar bilan mustahkamlanadi: o‘quvchilar turli rang kombinatsiyalarini sinab ko‘radilar, fon va asosiy ob’ektlar o‘rtasidagi uyg‘unlikni aniqlaydilar va vizual kontrastni boshqarishni o‘rganadilar.

Ritm qoidalarini o'qitishda o'quvchilarga shakl, chiziq va ranglar ketma-ketligi orqali vizual ritmni yaratish metodikasi tushuntiriladi. O'quvchilar ob'ektlarni sahnada tartibga solish, markaziy nuqtani aniqlash va ritmik uyg'unlikni ta'minlash bo'yicha mashqlar bajaradilar. Shu jarayonda individual yondashuv muhim rol o'ynaydi, chunki har bir o'quvchining ijodiy qarashlari va sezgi darajasi turlicha bo'ladi.

Amaliy mashg'ulotlar jarayonida zamonaviy pedagogik texnologiyalar qo'llaniladi. Interaktiv darslar, raqamli dasturlar va prezentatsiyalar yordamida o'quvchilar turli rang va ritm kombinatsiyalarini yaratadilar. Flipped classroom texnologiyasi orqali o'quvchilar nazariy bilimlarni uyda o'zlashtirib, dars vaqtida amaliy mashg'ulotlarga e'tibor qaratadilar. Bu usul o'quv jarayonini yanada samarali qiladi va ijodiy faoliyatga ko'proq vaqt ajratadi.

Psixologik omillar ham muhim hisoblanadi. O'quvchilar rang va ritm qoidalarini tushunishda diqqatni markaziy elementlarga qaratishni, vizual tahlil qilishni va xatolardan o'rganishni o'rganadilar. Turli san'at asarlari misolida rang uyg'unligi, ritm va kontrastni tahlil qilish orqali o'quvchilarning estetik didi rivojlantiriladi. Shu bilan birga, o'quvchilar mustaqil ijodiy ishlar bajarishga rag'batlantiriladi, bu esa ularning kompozitsion va rangli yechimlarni mustaqil topish qobiliyatini oshiradi.

Baholash tizimi mashg'ulotning samaradorligini aniqlashda muhim rol o'ynaydi. O'quvchilarning ijodiy ishlarini jarayon davomida baholash, ularni rag'batlantirish va natijalarni tahlil qilish orqali rang va ritm qoidalarini mukammal o'zlashtirishlariga erishish mumkin. Shu tarzda, o'quvchilar rang va ritm elementlarini vizual ifoda yaratishda erkin va mantiqiy qo'llay olishadi.

Maqola natijalariga ko'ra, tasviriy san'at mashg'ulotlarida rang va ritm qoidalarini o'qitish o'quvchilarning ijodiy rivojlanishiga, estetik didi va tasviriy savodxonligining oshishiga xizmat qiladi. Nazariy bilimlarni amaliy mashg'ulotlar bilan uyg'unlashtirish, individual yondashuv, interaktiv texnologiyalar va baholash tizimi orqali o'quv jarayoni samaradorligi oshiriladi. O'quvchilar mustaqil ijodiy ishlar orqali rang va ritm elementlarini mukammal qo'llashni o'rganadilar va san'at asarlarini tizimli yaratish qobiliyatini rivojlantiradilar.

Adabiyotlar

1. Шавдиров С. А. Подготовка будущих учителей к исследовательской деятельности //Педагогическое образование и наука. – 2017. – №. 2. – С. 109-110.

2. Shavdirov S. A. Selection Criteria of Training Methods in Design Fine Arts Lessons //Eastern European Scientific Journal. – 2017. – №. 1. – С. 131-134.
3. Shovdirov S. Analyzing the sources and consequences of atmospheric pollution: A case study of the Navoi region //E3S Web of Conferences. – EDP Sciences, 2024. – T. 587. – С. 02016.
4. Shavdirov S. Method of organization of classes in higher education institutions using flipped classroom technology //AIP Conference Proceedings. – AIP Publishing LLC, 2025. – T. 3268. – №. 1. – С. 070035.
5. Шавдилов С. А. Ўқувчиларда тасвирий саводхонликка оид ўқув компетенцияларини шакллантиришнинг педагогик-психологик жиҳатлари //Современное образование (Узбекистан). – 2017. – №. 6. – С. 15-21.
6. Shovdirov S. A. Tasviriy san'atni o'qitishda o'quvchilarning sohaga oid o'quv kompetensiyalarini shakllantirish omillari //Inter education & global study. – 2024. – №. 1. – С. 8-14.
7. Ibraimov X., Shovdirov S. Theoretical Principles of The Formation of Study Competencies Regarding Art Literacy in Students //Science and innovation. – 2023. – T. 2. – №. B10. – С. 192-198.
8. Шавдилов С. А. ИЗОБРАЗИТЕЛЬНОМУ О. И ПРИКЛАДНОМУ ИСКУССТВУ //INTERNATIONAL SCIENTIFIC REVIEW OF THE PROBLEMS AND PROSPECTS OF MODERN SCIENCE AND EDUCATION. – 2018. – С. 84-85.
9. Shovdirov S. TASVIRIY SAVODXONLIKKA OID O'QUV KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHDA O'QUVCHILARNI MANTIQUIY VA ABSTRAKT FIKRLASHGA O'RGATISH //Евразийский журнал академических исследований. – 2023. – T. 3. – №. 12. – С. 193-196.
10. Baymetov B. B., Shovdirov S. A. Methods of Organizing Practical and Theoretical Classes for Students in The Process of Teaching Fine Arts //International Journal on Integrated Education. – 2023. – T. 4. – №. 3. – С. 60-66.

